

Holisme – en ny spiritualitet eller moderne overtro?

Av Øyvind Solum

Øyvind Solum er leder for Alternativt Nettverk og alternativmessene i Oslo, Bergen og Trondheim, og redaktør for Magasinet Visjon – Norges fremste holistiske tidsskrift. Han er cand. mag med fagene psykologi, religionshistorie og sosialantropologi.

På tross av at en VG-undersøkelse viser at 4 av 10 nordmenn tror at vi kan komme i kontakt med engler, og at tidligere undersøkelser har vist at rundt en av fire tror på reinkarnasjon, har media den senere tid vært dominert av ateistiske kulturradikalere og konservative kristnes angrep og forsøk på latterliggjøring av Märtha Louise og andre som har lignende former for livssyn. Ofte kommer angrepene fra folk som fremstiller seg som religionsforskere, professorer eller nøytrale kommentatorer. I tidligere tider var det den samme irrasjonelle impulsen som kunne føre til heksebrenning og annen grov forfølgelse.

Troende ateister liker å late som de har monopol på rasjonaliteten, og forsøker å gjøre det lettere for seg selv ved på irrasjonelt vis å sause all åndelighet og religiøsitet sammen. Og prester på statslønn hoverer paradoksalt nok over betaling for englekurs som faktisk slett ikke belaster fellesskapet over skatteseddelen. Som overnevnte undersøkelser viser har det de siste årene skjedd en stille livssynsrevolusjon, som bare halvveis er fanget opp av offentligheten.

Mange i den holistiske bevegelse kan godt forstå humanetikernes skepsis til religion. Et av kampropene i den franske revolusjon var "Husk grusomhetene!" – altså kirkens grusomheter gjennom korstog, heksebrenning og åndstyrrani. I opplysningstiden var oppgjøret mot denne type religiøsitet sentral. Mindre kjent er det at mange av den tidens fremtredende filosofer hadde en personlig forankring i en mystisk tenkning som har likhetstrekk med deler av dagens nyreligiøsitet. Oppgjøret med mytisk og autoritær religion var helt nødvendig. Å underkaste seg absolutte åpenbaringer, formidlet gjennom religiøse makthierarkier, kan være vanskelig å forene med personlig ansvar og frihet. På samme måte som nazister under Nürnberg-prosessene etter krigen prøvde å unnskylde seg med at "de bare fulgte ordre", hevder religiøse ekstremister i dag at de bare følger Guds ord.

Holistisk spirituelle mener likevel at ateister kaster barnet ut med badevannet når de forkaster all åndelighet bare fordi det finnes umodne former for religion. De såkalte rasjonalistene bygger da ikke lenger på erfaring, fordi menneskers gjentatte erfaring i alle kulturer og tidsepoker er av opplevelser som også går ut over det rent fysiske, slik vi vanligvis forstår det begrepet. Noe annet er at folks erfaringer av ikke-fysiske dimensjoner av tilværelsen uunngåelig blir tolket gjennom våre personlige og kulturelle "briller".

Ofte er det prestene og de som mener å ha den rette tro som gjennom historien har kjempet med hverandre. Mystikere har oftere skjønt at selv om vi kan ha ulike kulturelle språk og personlige tilnærminger så er det likevel den samme

bakenforliggende virkeligheten vi snakker om – skjønt vi saktens kan fokusere på ulike aspekter.

Holistisk spiritualitet og filosofi forsøker derfor å bidra til at vi skal våkne fra vår kulturelle fantasiverden, og se at både religioner og andre ideologier langt på vei kan sammenlignes med mytologiske språk, som slik sett aldri må forveksles med virkeligheten, men som i beste fall peker mot virkeligheten. Vi ønsker å gå bakenfor den gamle religiøsitetens autoritære ensprethet, og bakenfor det moderne markedssamfunnets flimmer. Det er med andre ord ikke nødvendigvis en religiøsitet som plukker trosser etter personlig smak, snarere en som ønsker å erfare et hellig univers bakenfor religiøs mytologi og trospåstander. Utfra en erkjennelse av at alle religioner har forsøkt å peke mot en dybdedimensjon kan vi la oss inspirere av mange kilder, men likevel med det mål å åpne opp for vår indre kilde, og se hvordan vi alle er forbundet med alt annet liv.

Det guddommelige er ikke bare der ute, eller noe vi kan velge å tro eller ikke tro på – det er kjernen i hvem vi er, og det er ursubstansen alt består av. Gjennom en lang rekke metoder kan man gradvis åpne opp for å sanse mer av dette, og eventuelt våkne opp fra den fantasiverden vi for det meste lever i og som til sammen utgjør et samfunn som kan være i ferd med å ta kvelertak på jorden. Ikke minst den økologiske krisen har nok fått mange til å innse at vi må gå nye veier.

Tilsvarende prinsipper som i den holistiske spiritualiteten kan vi finne igjen i holistisk og alternativ medisin. Den tar ofte utgangspunkt i en erkjennelse av at alt i mennesket henger sammen, og at det finnes en større visdom i oss som med rett støtte kan hjelpe oss mot større balanse, dvs å bli friske. Sykdom kan ha en rekke delårsaker, som følelsesmessige sår, usunn livsstil osv, og også det å se på slike faktorer kan være nødvendig for å bli frisk.

Innen selvutvikling og alternativ psykoterapi er man tilsvarende opptatt av at det ikke er terapeuten som er frisk og har alle svarene, men at en god terapeut eller kursleder mer hjelper klienten til å finne egne svar. Vi kan vel alle iblant ha en følelse av å ha gått oss litt vill i livet. Løsningen er likevel ikke å få presentert noen nye glitrende svar om en mening noen andre har funnet ut, men å søke det i oss som kjenner hva som er sant for oss og som er forankret i større sammenhenger enn det vi vanligvis er i kontakt med når vi bare identifiserer oss med vårt hudinnkapslete ego.

I et samfunn hvor såkalte lykkepiller og andre kjappe piller, brer om seg som løsningen på stadig flere av livets utfordringer, er det mange som ser seg om etter andre alternativer. I moderne selvutvikling lærer vi at kriser kan være veier til større selvinnsikt, og at det smertefulle ikke er noe som skal døyves, men som kan bli dører til større deler av seg selv.

For selvutvikling handler ikke om å gå seg vill i egen navle, men å forsøke å våkne opp fra den transen som oppvekst og samfunn har indusert i oss. I stedet for å blindt bringe videre mønstre fra omgivelsene og historien vår, forsøker vi å ta inn over oss et større ansvar og større sammenhenger. Vi ser at rasjonalitet og ansvarlig individualitet ikke behøver å stå i motsetning til å se mange av de større sammenhengene vi er en del av, inkludert det som ofte sees som den åndelige sfære. Det er slik sett neppe tilfeldig at enkelte undersøkelser har vist at de med et holistisk livssyn, inkludert hva

som iblant kalles nyåndelighet, ofte er mer økologisk bevisste enn gjennomsnittet av befolkningen. Ikke så rart egentlig, for når vi i større grad tar inn over oss at alt henger sammen, så skjønner vi også at det blir meningsløst å arbeide bare for min egen personlige utvikling uten parallelt å støtte andres eller jorden vi lever på. Vi ser at vi alle er medansvarlige for alt. Dette blir dermed ikke en moral eller et livssyn hvor alt er relativt. I stedet oppdager vi en klar føring om å bidra til å fremme det som skaper utvikling og glede i andre, og for den sakens skyld bidra til motarbeide det som hindrer vekst. Den ekstreme hedonisten eller "åndelig" selvopptatte er dermed mer et uttrykk for det moderne eller postmoderne samfunnets liberale individualisme, enn den fremvoksende holistiske åndeligheten.